

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ЖИТОМИРСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ УНІВЕРСИТЕТ ІМЕНІ ІВАНА ФРАНКА
Інститут філології та журналістики

Кафедра українського літературознавства та компаративістики

ДИПЛОМНА РОБОТА
з української літератури на тему:

«ПЕЙЗАЖ У ТВОРЧОСТІ Т. ШЕВЧЕНКА»

на здобуття освітньо-кваліфікаційного рівня **«магістр»**
напряму підготовки Філологія*
спеціальності 8.02030301 «Українська мова і література»

Виконала:

студентка 61 групи

Венгер Ірина Дмитрівна

Науковий керівник:

кандидат філологічних наук, доцент

Горбань Анфіса Василівна

Житомир – 2014

Зміст

Вступ	3
Розділ 1. Пейзаж у структурі художнього твору: теоретичні аспекти	6
1.1. Література та образотворче мистецтво	6
1.2. Поняття пейзажу та його роль у поетичному творі	10
1.3. Типи та художні функції пейзажів	14
Розділ 2. Т. Шевченко як майстер пейзажу в малярстві й поезії	19
2.1. Живописні пейзажі Т. Шевченка	19
2.2. Мальовничість літературного пейзажу Т. Шевченка	22
Розділ 3. Романтичний пейзаж Т. Шевченка	29
3.1. Художні особливості крайобrazів Т. Шевченка в контексті романтизму	29
3.2. Типи пейзажів у поетичній творчості Т. Шевченка	35
Розділ 4. Пейзажна лірика Т. Шевченка	42
4.1. «На вічну пам'ять Котляревському»	43
4.2. «Вітер з гаєм розмовляє»	44
4.3. «Садок вишневий коло хати»	46
4.4. «Барвінок цвів і зеленів»	48
4.5. «До Основ'яненка»	50
Розділ 5. Художні функції пейзажу в баладах Т. Шевченка	53
5.1. «Причинна»	53
5.2. «Тополя»	54
5.3. «Утоплена»	56
Розділ 6. Ідейно-композиційна роль пейзажу в поемах Т. Шевченка	58
6.1. «Катерина»	58
6.2. «Сон» («У всякого своя доля»)	60
6.3. «Сліпий»	61
Висновки	63
Список використаної літератури	67

ВСТУП

Творча спадщина Тараса Шевченка як поета та професійного художника являє собою універсальний, цілісний, об'ємний, відпрацьований в окремих деталях художній світ, в якому «образи пластичного мистецтва доповнюють, розкривають словесні образи – ця спадщина існує лише в поліструктурній єдності словесного й іконічного способів самовираження. Їх принципово не можна роз'єднувати, розглядати в окремих наукових вимірах чи системах координат, розділяючи дві системи творчості, два ідіостили – Шевченка-митця і Шевченка-поета» [13, с. 36].

Специфіка рецепції творів літератора-художника з явно домінуючою візуальною основою ставить перед сучасним літературознавством вимогу орієнтуватися на мистецький синкретизм як провідний принцип творчості. Дослідники підкреслюють, що мистецький арсенал Т. Шевченка як письменника та художника неможливо розглядати в різних науково-дослідницьких площинах, його потрібно вивчати через окремі паралелі, досліджуючи аспекти взаємодії, взаємопроникнення та взаємодоповнення обох видів мистецтва, які фігурують у формуванні індивідуально-авторської картини світу.

Проблему взаємодії літератури та живопису досліджували Аристотель, Платон, Г. Гегель, Г.-Е. Лессінг, О. Лосєв, І. Франко, М. П. Алексєєв, Н. О. Дмитрієва, А. Ткаченко, Т. Манро, відзначаючи не стільки подібне, скільки відмінне у творенні образу в малярстві й мистецтві слова.

Пейзаж у літературних творах функціонує як складова композиції, як підсилення ідейно-тематичного плану чи як певний стилістичний прийом. Використання пейзажу як позасюжетного елементу в художніх текстах Т. Шевченка узгоджується із тенденціями романтичної традиції, особливостями авторських світоглядних орієнтирів, специфікою жанру та стилю. Особливості використання пейзажної образності у художніх текстах

Т. Шевченка простежували О. Боронь, Л. Генералюк, Г. Грабович, О. Новицький, З. Тарахан-Бережа та ін.

Актуальність дослідження визначається потребою дослідити пейзаж у творчості Т. Шевченка в аспекті функціонального навантаження та стилістичної ролі.

Об'єктом дослідження є літературні твори Т. Шевченка, зокрема поезії «На вічну пам'ять Котляревському», «Вітер з гаєм розмовляє», «Садок вишневий коло хати», «Барвінок цвів і зеленів», «До Основ'яненка», «Думка» та ін., поеми «Катерина», «Сон» («У всякого своя доля»), «Сліпий», балади «Причинна», «Тополя», «Утоплена», а також окремі малярські пейзажі автора.

Предмет дослідження стильова специфіка й художні функції пейзажів у творчості Т. Шевченка.

Мета дослідження: простежити художні особливості пейзажу у творчості Т. Шевченка.

Мета дослідження передбачає виконання **завдань:**

- розглянути спільне та відмінне у творенні образів живописних та літературних;
- з'ясувати значення терміну «пейзаж», типологію і функції описів природи в художніх текстах;
- простежити унікальність творчої постаті Т. Шевченка як письменника та художника;
- розглянути художні особливості пейзажів Т. Шевченка в контексті романтичної традиції;
- виявити різні типи пейзажів у поетичній творчості Т. Шевченка
- дослідити функціональне навантаження Шевченкових описів природи у ліричних і ліро-епічних творах.

Методи дослідження: культурно-історичний, компаративістика (типологічне зіставлення).

Структура дослідження. Дипломна робота складається зі «Вступу», шести розділів, «Висновків», списку використаних джерел (56 позицій). Повний обсяг становить 72 сторінки, з них 66 – основного тексту.